

Slovenski dom

Štev. 43.

V Ljubljani, sreda 23. februarja 1938.

Leto III.

Besede Hitlerjevega namestnika za Avstrijo in dejanja njegovih podrejenih:

„Hitlerjeva zastava plapolala nad vso Avstrijo...“

Dunaj, 23. februarja, o. Avstrijski hitlerjevski notranji minister Seiss-Inquart je včeraj imel po radiu govor, v katerem je razlagal, zakaj je po sklepu vlade prepovedal vse politične manifestacije za štiri tedne. Te manifestacije so bile po njegovem izraz prazničnega razpoloženja in veselja nad sporazumom z Nemčijo. Toda take manifestacije ne smejo iti tako daleč, da bi ustvarjale razdor med narodnimi socialisti in drugimi avstrijskimi skupinami. To bi škodilo koristim vsega nemstva. Zato mora biti zdaj konec prejšnjega veselja, nastopiti mora železna disciplina in sloga. Narodnosocialistična kri ne sme teči, ker to ni pravi boj za ideje. Odločilno besedo o pomenu važnih dogodkov, ki jih je doživela Avstrija zadnje dni, bo spregovoril jutri državni kancler, ki je za vso avstrijsko politiko odgovoren.

Prepoved manifestacij ter zborovanj in pa izjava notranjega ministra, sta prišli na zahtevo vlade, ki ni mogla več prenašati neredov in pobojev, ki jih je izzivala povečini nezrela in zapeljana hitlerjevska mladina. Te manifestacije in neredi so vzbudili hud odpor vseh nehitlerjevskih skupin tako, da je moral zaradi rastoče-

ga razburjanja ukrotiti svoje ljudi sam Hitlerjev namestnik za Avstrijo.

Toda ta izjava novega notranjega ministra je le pesek v oči. Hitlerjevci brez ozira na prepoved manifestacij in brez ozira na Inquartov govor z agitacijo in z demonstracijami nadaljujejo. Čisto gotovo imajo za to dovoljenje in tiho pritrdilo vrhovnega hitlerjevskega vodstva za Avstrijo.

Kakšni so pravi nameni avstrijskega narodnega socializma za bližnjo bodočnost kljub vsem izjavam in pomirjujočim besedam, priča letak, ki so ga izdali hitlerjevci v Gradcu. Letak je naslovljen na »Nemško-avstrijske rodoljube in narodne socialiste« ter pravi:

Samo še kratek čas...

»Že smo dosegli, da Hitlerjeva zastava plapolala nad vsemi avstrijskimi cestami. Sužnost bo trajala samo še kratek čas! Boj se bo nadaljeval vse dotlej, dokler ne bomo izvojevali narodnosocialistične Avstrije.

Narodni socialisti zahtevamo takoj in nepreklicno:

1. Polovico vseh ministrskih in podtajniških mest v sedanji vladi.
2. Popolno svobodo besede in pisanja.
3. Svobodo zborovanja in združevanja za narodne socialiste prav v tolikem obsegu, kakor jo ima Domovinska fronta in monarhisti.
4. Zahtevamo nekaznovano in neovirano vrnitev vseh tovarišev, ki so morali pobegniti v Nemčijo ali v druge države.
5. Zahtevamo odškodnino za vso škodo, ki so jo narodni socialisti morali pretrpeti od katerekoli strani ali od države.
6. Zahtevamo odstranitev vseh voditeljev domovinske fronte in vseh pokrajinskih namestnikov, ki se morajo umakniti močnem pravega nemškega mišljenja.
7. Odstranitev vseh osebnosti, ki napadajo Nemčijo in Hitlerja.
8. Vlada mora takoj prepovedati sleherni politični udejstvovanje duhovščine vseh ver.

Te besede jasno govorijo, čemu bo veljal hitlerjevski boj v drugi stopnji nemško-avstrijskega »zblizjevanja«.

Vesti 23. februarja

Zdravje indijskega voditelja Gandija se je tako poslabšalo, da je moral prenehati z vsakim delom in ne more sprejemati svojih pristašev.

Letalske tekme nad italijansko Saharo se udeležuje 23 letal. 14 je italijanskih, 6 nemških, 1 belgijsko, 1 japonsko in 1 francosko. Tekma je pod pokroviteljstvom maršala Balba.

Hudi snežni viharji so besneli zadnje dni nad Črnim morjem. Več malih parnikov se je potopilo.

Smučarsko svetovno prvenstvo leta 1939 bo priredila Poljska, ki jo je odbor mednarodne smučarske zveze že pooblastil za to.

Českoslovaška je samostojna država, ki svojo neodvisnost opira na Čehi in Slovence, ne pa na Nemce, čeprav jih ima precej. Zaradi tega ne more postati tretja nemška država v Evropi, kakor bi to želel Hitler. Tako pišejo z ozirom na nedeljski govor praški listi.

Ministrstvo za azijske zadeve bodo ustanovili v Tokiu. Pod to ministrstvo bo prišlo nadzorstvo nad Mandžurijo in nad Kitajsko, kar so Japonci do zdaj zasedli.

Na seji italijanske vlade pod predsedstvom Mussolinija so sprejeli važne sklepe glede organizacije svetovne razstave 1941, dalje so odobrili načrt za gradnjo ogromnega vodovoda, ki bo preskrbel s pitno vodo 40 občin v Avelinski pokrajini.

Letošnja zetek v Argentini bo zelo slaba, kar prizadeva hude skrbi finančnemu ministru, ki bo moral zaradi tega preurediti ves proračun.

Italijanske letalske rekorde, ki so se poslavili s poletom iz Ruma v Buenos Aires, in med katerimi je tudi Mussolinijev sin Bruno, so včeraj slovesno sprejeli v Napoliju, kamor so se vrnili iz Argentine na parniku »Neptunia«.

Naš prometni minister dr. Spaho si je predvčerajšnjim ogledoval italijanske železniške delavnice v Turinu, včeraj pa je došel v Genovo, kje bo obiskal tovarno za lokomotive, »Ansaldo«.

Zakonski načrt ob pospešitvi gospodarske proizvodnje v Franciji bo vlada te dni predložila poslanski zbornici.

3000 razstavljalec se bo udeležilo spomladanskega velesejma v Pragi, ki bo trajal od 11. do 20. marca.

Komunistično stranko in vse njene priveske je prepovedalo ljudsko glasovanje v švicarskem zveznem okrožju Schwytz.

Nemški maršal Göring je danes prišel v Varšavo. Preden je odšel na lov, je imel razgovor s predsednikom republike, z generalom Smigliem in z zunanjim ministrom Beckom.

O českoslovaški zunanji politiki bo imel obširen govor zunanji minister dr. Krofka in sicer prihodnji tork.

Levičarska mladina v Londonu je včeraj priredila pred poslopjem poslanske zbornice demonstracije proti predsedniku vlade Chamberlainu.

Holandsko bojno letalo s petimi ljudmi je tresilo na tla med vajami na otoku Javi.

Sin Trocega, Leon Sedov ni umrl za pljučnico, temveč so ga v bolnišnici zastrupili agenti Kominterne. Tako piše pariški trockistični list »La Lutte Ouvrière«.

Ruski raziskovalci z ledene plošče, ki jih je ledolomilec »Jermak« rešil, se vračajo na njem počasi proti domu, kjer jim pripravljajo navdušen sprejem in jih bodo imenovali za »junake sovjetske Rusije«.

Glavni poveljnik japonskih čet v Šanghaju, general Macuji, je včeraj z letalom odpotoval v Tokio, ko je izročil posle svojemu nasledniku generalu Haku.

Poljski zunanji minister Beck bo uradno obiskal Rim 1. marca. Povabila ga je tja italijanska vlada.

70 agitatorjev madžarske narodnosocialistične stranke so včeraj prijele oblasti v Rudimpešti. Med njimi je več visokih plemičev.

Nemško potniško letalo znanke »Junker«, ki vzdržuje zvezo med Parizom in Kölnom, je zaradi megle tresilo blizu pariškega letališča Bourgeta na tla. Vsa posadka je bila ob življenju, potnikov k sreči ni bilo v letalu.

Nad milijon frankov škode je povzročil ogenj na francoski bojni ladji »Strasbourg«, ki jo grade v St. Nazaireu. Oblasti so uvedle strogo preiskavo, kdo je ogenj podtaknil.

O propadanju komunizma bo napisal knjigo pobegli sovjetski diplomat Butenko, ki kot bivši vplivni član v tolpi sovjetskih oblastnikov vse boljševiške skrivnosti nedvomno prav dobro pozna.

Egiptovski mohamedanci so začeli zbirati prispevke za podporo zaprtim in preganjanim Arabcem v Palestini.

Pozor! Roman Pozor!

Poročnik

indijske brigade

izide prve dni marca v knjigi.

Krasna knjiga bo obsegala okrog

300 strani

velike oblike s slikami

Cena: Za naše naročnike 14 dinarjev
za nenaročnike 24 dinarjev

Vsak nov naročnik, ki se prikladi od danes dalje direktno, ne po kom drugem, in plača naročnino za tri mesece naprej, dobi to lepo knjigo

zastonj!

Naročila sprejema: Uredništvo »Slov. doma«

Delo skupščine in senata

Belgrad, 23. febr. m. V narodni skupščini se danes spet nadaljuje načelna proračunska razprava. Trajala bo še dopoldne. Govorili bodo še zadnji prijavljeni govorniki za načelno razpravo. Med drugimi bodo nastopili še Milan Banić, Ivan Mohorić in dr. Koeć kot poročevalci večine finančnega odnosa. Nato bo odgovarjal na vse pripombe skupščina. Nato bo odgovarjal na vse pripombe skupščine opozicije eden od članov vlade ter bo za tem skupščinski predsednik Stevan Čirčić odredil glasovanje o predlogu državnega proračuna in finančnega zakona v načelu.

Na seji senata, ki je tudi danes dopoldne, bosta pa izvoljena odbora za proučevanje raznih mednarodnih konvencij in proučevanje zakonskega osnutka novih okrožnih in okrajnih sodišč.

Visoko odlikovanje novega patriarha

Belgrad, 23. febr. m. Novo ustoličenega patriarha srbske pravoslavne cerkve dr. Gavriela Dožića je snoči sprejel v avdienco kraljevski namestnik knez Pavle ter mu ob tej priliki izročil visoko odlikovanje Belega orla I. stopnje z lentjo.

Po večeršnjemu ustoličenju je patriarh Dožić priredil v patriarhijskemu dvoru slavnostno kosilo, na katero so bili povabljeni vsi ministri s predsednikom in člani volivnega sabora srbske pravoslavne cerkve.

Vremensko poročilo

Rateče-Planica, —12, jasno, mirno, 100 cm snega, pršič, skakalnica uporabna.
Kranjska gora, —10, jasno, mirno, 100 cm snega, pršič, sankališče in drsališče uporabno.
Dovje Mojstrana, —10, jasno, mirno, 30 cm snega, srenj.
Bled, —8, zračni pritisk se manjša, mirno, 23 cm snega, drsališče uporabno.
Pokljuka, —11, jasno, mirno, 20 cm pršiča na 130 cm podlage.
Bistrica-Boh. Jezero, —11, jasno, mirno, 55 cm snega, prisojno srenj, osojno pršič.
Polzevo, —5, zračni pritisk se veča, jasno, mirno, 25 cm snega, srenj.
Jezersko, —7, jasno, mirno, 110 cm snega, prisojno južen, osojno pršič.
Sv. Križ nad Jesenicami, —5, jasno, mirno, 50 cm snega, jutraj pomrznjen.
Celjska koča, —6, jasno, mirno, 20 do 30 cm snega, srež.
Mozirska koča, —7, jasno, mirno, 20 cm pršiča, na 150 cm podlage.

Italija je sprejela angleške predloge o španskih prostovoljcih

London, 22. febr. c. Med tem, ko potekajo v angleški poslanski zbornici siloviti prepiri o tem, zakaj je prejšnji zunanji minister Eden odstopil, se odnosi med Anglijo in Italijo razvijajo tako, kakor si je zamislil predsednik angleške vlade, Chamberlain. Italija je včeraj obvestila angleško vlado, da sprejema Chamberlainove predloge o umiku prostovoljcev iz Španije in o priznanju vojni pravic obema španskima strankama. S tem so padle vse ovire za začetek pogajanj med Anglijo in Italijo.

Angleški poslanik v Rimu lord Perth je odpotoval danes v London, da dobi navodila glede pripravljajočih se razgovorov med Veliko Britanijo in Italijo.

Odpravnik nemškega poslaništva, Kolmann, je včeraj dopoldne izročil v zunanjem uradu spomenico nemške vlade, v kateri ta pristaja na noto angleške vlade o umiku prostovoljcev iz Španije in na komisijo, ki naj gre v Španijo. Obema strankama naj se priznajo pravice vojnih strank. Kakor je znano, je italijanska vlada izročila svoj odgovor na angleško noto včeraj po svojem poslaniku Grandju.

San Sebastian, 23. febr. AA. Havas: Španski nacionalistični listi komentirajo Edenov odstop in razpravo v spodnji zbornici. Vsi pozdravljajo odhod bivšega voditelja angleškega zunanjega urada, in žele, naj bi se takoj pričela pogajanja med Veliko Britanijo in Italijo, kakor je izjavil Neville Chamberlain. Listi smatrajo, da bo Edenov odhod

Dr. Stojadinović odpotoval na Grško in Turčijo

Belgrad, 23. febr. o. S sinočnjim brzovlakom ob 11.45 je odpotoval v Solun predsednik vlade in zunanji minister dr. Milan Stojadinović. Z njim je odšel na pot v Ankaru tudi romunski državni podtajnik v zunanjem ministrstvu Petrescu Komnen, ki bo na zasedanju stalnega sveta Balkanskega sporazuma zastopal romunskega zunanjega ministra in predsednika romunske vlade Tataresca.

Petrescu Komnen je prispel v Belgrad včeraj popoldne ob 3. Najprej je obiskal romunsko poslanstvo, kjer pa se je zadržal le malo časa. Takoj nato je obiskal predsednika jugoslovanske vlade dr. Stojadinovića v njegovem kabinetu zunanjega ministrstva. Na čast Tatarescovemu zastopniku je romunski poslanik na našem dvoru Viktor Cadere priredil popoldne čajanko v romunskem poslaništvu, predsednik vlade Stojadinović pa ga je povabil snoči na večerjo na svoj dom na Topčiderskem griču. Večerje so se udeležili še notranji minister dr. Anton Korošec, minister brez listnice pri predsedstvu vlade dr. Novaković, romunski poslanik Viktor Cadere in Petrescov spremljevalci. Po večerji so se vsi gostje

odpeljali na postajo ter spremili predsednika vlade dr. Stojadinovića in Petresca na vlak. Tu je bilo zbrano mnogo občinstva predvsem članstva JRZ. Navzoči so bili diplomatski zastopniki držav Balkanskega sporazuma in Male zveze. Čim se je predsednik vlade dr. Stojadinović v spremstvu notranjega ministra dr. Korošca pojavil na železniški postaji, so jima navzoči priredili dolgotrajne ovacije ter vzklikali Balkanskemu sporazumu. Dr. Stojadinović je pred svojim odhodom vsem stisnil roko ter nato povabil Petresca v svoj salonski voz.

Zastopnika romunskega zunanjega ministra Petresca je snoči sprejel tudi kraljevi namestnik Pavle.

Dr. Stojadinović in Petrescu se bošča danes v Solunu sestala z grškim predsednikom vlade, generalom Metaxasom, nakar bodo vsi trije skupno nadaljevali pot proti Ankari.

Za bivanje predsednika vlade dr. Stojadinovića v inozemstvu, ga bo zastopal v predsedstvu vlade in zunanjem ministrstvu, notranji minister dr. Anton Korošec.

Nacionalistična Španija slavi

drugo zavzetje razbitega Teruela

Burgos, 23. februarja. Po poročilu Havasovega dopisnika so nacionalne čete včeraj ob 8.30 zavzele ves Teruel in se polastile velikega števila ujetnikov. Ob 10 je bil v mestu vzpostavljen red in mir.

Nacionalisti so ponoči strli še poslednji odpor rdečih pri Teruelu in zavzeli vse mesto. Povsod imajo nacionalistične zastave. Prvi so vkorakali oddelki z vojniki iz pokrajine Galicije. Operacije zunaj Teruela se nadaljujejo z uspehom. Nacionalisti so zavzeli postojanko severno in južno od svojega mesta in prodirajo severno in južno ob cesti v Valencijo proti morju.

Po uradnem poročilu so nacionalne čete ujele v Teruelu 3.000 rdečih vojakov. Vrh tega so zaplenile precej veliko količino vojnega materiala. Med tem je veliko strojnico. Nacionalne čete nadaljujejo svoje prodiranje južno od Teruela.

Zaradi zavzetja Teruela so po vsej nacionalni Španiji navdušene manifestacije. Po mestih hodijo

veliki sprejedi. Vsa poslopja so okrašena z zastavami. Povsod vzklikajo vojski generala Franca.

Rdeče poročilo o padcu mesta

Barcelona, 23. februarja. V Barceloni so zaradi padca Teruela včeraj ob 11.30 sklicali sejo ministrskega sveta, po vsej priliki na predlog ministrov, ki pripadajo komunistični stranki.

Uradno poročilo rdeče vlade, ki je izšlo v kasnih nočnih urah navaja, da so rdeče čete Teruel docela izpraznile. Poveljnik 46. divizije, ki je branil mesto in ki je varoval umik republikanskih čet, je dobil nalog, naj se prednočnim mestom izprazni. Mesto je bilo tedaj malone že docela obkoljeno. Poveljniku se je posrečilo zapustiti mesto, ne da bi tamkaj pustil kakršno koli orožje. Umik je potekel v popolnem redu.

Napad na francoski parnik

Marseille, 23. februarja. AA. (Havas). Radijska postaja tukajšnjega pristanišča je prejela od vojaške radijske postaje v Toulonu tole brzojavko:

Neko letalo je napadlo francosko ladjo »Regina Paris« 15 milj od Valencije. Letalo je streljalo s strojnico. Ena oseba je ranjena. Francoska torpedovka je odplula v bližino francoske ladje.

Čez 4000 nad 100 let starih ljudi je v Bolgariji, kakor kažejo podatki državnega statističnega urada.

Konec nemučavanja glede Španije so zahtevali na zborovanju francoske ljudske fronte v Tarbesu pod Pireneji.

150 bojnih ladij, 500 letal, 3500 častnikov in čez 50.000 mornarjev in letalcev bo sodelovalo pri velikih ameriških pomorskih vajah, ki se bodo začele čez tri tedne.

Ta zakonski načrt o novih vojnih kreditih bodo v najkrajšem postopku predložili parlamentu. Vire za te izdatke bodo iskali s posojilom. Tako bodo izdatki za vojsko od 11 milijard narasli na približno 15 milijard frankov v tem letu. Vlada pravi v svojem poročilu, da je v sedanjih mednarodnih okoliščinah morala zahtevati še ta napor in naj bo še tako težak, ker to zahteva varnost domovine.

15 milijard frankov za franc. oborožitev

Pariz, 23. febr. AA. Havas: Na včerajšnji seji vlade so sklenili od parlamenta zahtevati izredne podpore za narodno obrambo v višini 3 milijard in 200 milijonov frankov. To vsoto bodo tako porabili:

Za letalstvo pojde 1800 milijonov frankov, ker se je vlada pripravila, da se mora francoska vojska najmoderneje oborožiti v zraku.

Za mornarico 800 milijonov frankov. Kredit bodo porabili med drugim tudi za dve novi križarki s po 35.000 ton. Tako misli Francija odgovoriti na italijanski vzgled in je za ti dve križarki določen prvi znesek iz tega zneska v višini 300 milijonov.

Izreka našega knjižnega jezika

Predavanje ravnatelja dr. Baica pod okriljem Slavističnega društva

Ljubljana, 23. februarja.

V predavalni dvorani Trgovske akademije je sredi pred zbranim in številnim občinstvom, profesorjem in akademski mladini predaval pod okriljem Slavističnega društva ravnatelj dr. Baica o enem najzanimivejšem in važnem vprašanju, o izreki našega knjižnega jezika. S tem vprašanjem se srečuje neprestano vsakdo, ki javno nastopa: odvetnik na sodišču, govornik, igralec, učitelj, skratka vsak izobraženec. Predavatelj je v lepo izoblikovanem govoru orisal težave, ki jih imamo Slovenci z izreko našega knjižnega jezika. Predvsem gre tu za razločevanje, ki se tiče ureditve našega pravopisa (ortografije) in pravilne izgovorjave (ortopije). Tega vprašanja se dotika tudi Jernej Kopitar, ko pravi v svoji slovnici pred 130 leti, naj pišemo tako kot govorimo in govorimo tako kot pišemo. Ni se pa mogel odločiti za pisavo po ljudskem govoru in ne za govor po pisavi v etimološkem smislu, vendar je pravilno trdil, da Slovenci na koncu zloga izgovarjajo kot u. Doba naših čitalnic je bila doba elkanja. In kakor je bilo to pretirano, tako je tudi pater Stanko Škrabec, sicer pogumno vendar

spej preveč v nasprotni smeri zagovarjal izgovorjavo l na koncu zloga kot u. Trdne osnove v tem pogledu je postavila Breznikova slovnica, ki postavlja načela, kdaj se l izgovarja kot u, kdaj spet kot l. To razlikovanje čuti zlasti narod, ki izgovarja l kot l v besedah tujega izvora, ali ki so ljudstvu kolikor toliko nedomače (n. pr. sokol).

Sestavljalci slovenskih čitank so imeli precej težav, kako bi v šole uvedli pravilno izgovorjavo. Besede so opremili z naglasi. Vendar je ostalo precej nedoslednosti: plesalka, plesalec, plezavec, piezalka itd. Pri izgovorjavi nedoločnika se priporoča v zbornem govoru pravilno: govoriti, v pogovornem govoru pa se dovoljuje tudi »govoriti«. Naš jezik teži za poenostavitvijo in polagoma izgublja muzikalnost in pestrost. Pravopis Breznika-Ramova je urejen v smeri, kakor kaže, da gre razvoj jezika. Edino pravilno in potrebno je, da se ga držimo. Vse kaže, da je naš slovenski jezik še zelo mlad in zmožen velikega razvoja.

Predavatelj je na kraju svojega govora o izreki knjižnega jezika poudaril, da je naš jezik tako lep in voljan, da ga moramo ljubiti in gojiti.

Danes nepreklicno zadnjikrat!

V gl. vlogi igra in poje sl. v. švedinja **Zarah Leander**
KINO UNION Telefon 22 21

Zato ne oklevajte in ogledajte si še danes ob 16., 19.15 in 20.15 uri prekrasni film dunajske produkcije

PREMIERA

Režija: Geza Bolvary

Kapiteljska cerkev v Novem mestu razkriva kos stare novomeške zgodovine

Novo mesto, 22. februarja.

Mogočna, novomeška kapiteljska cerkev je še danes zavita v gost pajčolan zgodovinskih skrivnosti. Mnogim zgodovinarjem je ta cerkev delala velike preglavice (saj so zgodovinski zapiski o njej kaj skromni), in vsak si je po svoje razlagal nastanek cerkve in njen nadaljnji razvoj.

Ker sestoji cerkev iz novejšega in starejšega dela (ladja, prezbiterij), so nastajala tudi najrazličnejša mnenja o tem, kateri del cerkve je starejši. Skoraj vsi zgodovinarji so do danes mislili, da je starejši del cerkve prezbiterij. Lomljeno črto cerkve so si preprosto razlagali tako, da pač ni bilo mogoče ladji prizidati prezbiterija v ravni črti, če so jo hoteli potegniti do sedanjega stolpa, ki je stal že tedaj in služil v povsem drugačne namene.

Z odkritjem zgodnjegotskih oken v severni in južni steni ladje (po dosedanjem mnenju mlajšega dela cerkve) pa so padla vsa dotedanja mnenja in teorije, vsa ugičanja in trditve zgodovinarjev — razen Hitzingerja, ki je trdil, da je prezbiterij mlajši od ladje. In prav novo odkritje okna so potrdila, da je imel Hitzinger prav. Niso pa le ta okna edini dokument za to trditve. Na cerkvenem podstrešju so še razločno vidna razbita in v steno sedanjega prezbiterija vžidana rebra in služniki iz rdečega peščenca, ostanki nekdanjega prezbiterija. Stara cerkev je imela lesen, rezan strop, katerega je uničil

veliki požar leta 1576.

ki je malone razveljavil vse mesto. V podstrešju so še dobro vidne luknje nekdanjih lesenih stropnih prečnikov, pa tudi koliko stene je bilo pozneje, ko so pod

proštom Polydorom Montafagno, ki je zasedel prosto mesto l. 1582, prizidane, ko so popolnoma prezidali vso cerkveno ladjo. Stara cerkev je imela nekako isto dolžino in širino kot sedanja. Eno dvodelno okno je bilo zraven slavoloka, kjer je pač stal oltar. V južni steni je bilo dvoje trodelnih oken. Verjetno je, da je stala kapiteljska cerkev že l. 1365, ki je ustanovitev leto Novega mesta. Tedaj je namreč stala tu že nekdanja stiška trdnjava, Gradec imenovana, ki je tega leta dobila tudi mestne pravice.

Kdaj in kdo je zidal sedanji prezbiterij, se za enkrat še ne da točno ugotoviti. Vsekakor pa je gotovo, da so hoteli Novomeščani, ki so bili takrat precej bolj pešiči kot danes, imeti lepšo in mogočnejšo hišo božjo. Zato so se lotili zidave. Niso pa podrli vse cerkve naenkrat, temveč le stari prezbiterij in zgradili na njegovem mestu sedanjega. Postavili pa so ga v isti smeri, v kateri so nameravali pozidati celo novo cerkev. Da so nameravali napraviti nekaj impozantnega, je jasno razvidno iz ogromne razsežnosti sedanjega prezbiterija. Če bi jim ne bile razne nesreče, ki so zadevale Novo mesto kar ena za drugo, ne prekrizale načrtov, bi imeli danes v Novem mestu mogočno in veličastno trodelno gotsko katedralo. Razen velikega zvonika so imeli namen sezidati še enega, manjšega, katerega bi postavili v južno steno cerkve. O tem priča v predprostoru kripte masiven okrogel stolp, vzdignjen med stene, ki se dviga skozi zakristijo do podstrešja. Debelina zidu je tu ca. 1.60 m.

Zakaj so zidali kripto, je prav za prav še vedno uganka. Samo zaradi naravnega terena gotovo ne, ker bi bilo to pač predrago.

Pod udarom paragrafa

Ljubljana, 23. februarja.

Mali kazenski senat, katerega člani so bili s. o. s. g. Rajko Lederhas kot predsednik in kot sosednika g. s. o. s. Ivan Brelih in s. o. s. Fran Gorčan, je včeraj sprejel v dvorani št. 79 mnoge tatove, vlomilce in sleparje, da jim je na zatožni klopi delil primerne nagrade. V kratki in zanimivi razpravi je obravnaval med drugim

velike sleparije z usnjem

Kriminalni tipi se v naših časih prav marljivo poslužujejo tudi vseh ljudskih občil in naprav, da poiščejo svoje žrtve. Ljubljanski trgovci so lani jeseni dostikrat nasedali vabljivim in velikim naročilom. Telefona sta se posluževala tudi trgovski zastopnik Anton Turner in njegovo pomožnik Jevnikar Anton. Državni tožilec dr. Leon Pompe ju je sedaj obtožil zločinstva obrtoma izvrševanih prevar po §§ 334. in 337. k. z.

Anton Turner, ki je bil že nad petkrat kaznovan zaradi sličnih sleparij, je bil 11. marca 1906. rojen v Ljubljani, oženjen in oče nepreskrbljenega otroka. Njegov pomožnik Jevnikar, trgovski pomočnik, oče treh otrok, je bil 22. februarja 1900. rojen v Ljubljani. Prav na svoj rojstni dan je prejel prvo nagrado za svoje sleparije. Obtožnica obema očita, da sta tovarnara A. Mergenthalerja v Mostah pri Ljubljani opeharila za veliko množino usnja v vrednosti nad 38.450 din.

Telefonska naročila

Telefon je lani 1. oktobra zabrel. Klical je tovarno Mergenthaler. Na nasprotnem koncu se je oglašala trgovina z usnjem Fr. Erijevca na Starem trgu. Trdila je v tovarni naročila najfinije usnje v vrednosti 6920 din. Tovarna je usnje dobavila, toda Turner in Jevnikar sta čakala in usnje prevzela ter ga prodala. Ker se jima je prvi trik posrečil, sta hitela že 14. in 16. oktobra naročat po telefonu drugo množino usnja za 8549 din. Tudi to naročilo sta oba premeteno dobila v roke. Tretjič, 17. novembra, pa sta naročila kar za 22.918 din. V poldrugem mesecu jima je padel v roke torej prav čeden plen. Usnje sta prodajala nekaterim ljubljanskim čevljarjem. Prejela sta celotno takole okoli 26 jurjev. Pač lep mesečen zaslužek!

Iščeta še druge žrtve

Ko se je pri Mergenthalerjevi tovarni tako lepo posrečila sleparija, sta iskala še drugod svoje žrtve. Poskušala sta pri trdnici Moskovič na Jurčičevem trgu. Naročila sta za 18.000 din usnja. Tudi pri trdnici Josip Lavrič sta poskušala pobrati na sleparski način kar 20.000 din gotovine. Izmišljala sta si brzovjavo, da je g. šef okraden in da naj blagajničarka pošlje 20.000 din. Ta sleparija pa je bila precej naivno organizirana.

Turner je bil zaradi teh sleparij aretiran 20. novembra, Jevnikar pa dva dni pozneje. Vse sta priznala. Turner pa je bil zvit. Hudo mu je bilo zdeti za zamreženimi okni. Natvezel je preiskovalnemu sodniku: »Prosim, da me pustite na svobodo. Do glavne razprave bom lepo vso škodo poravnal! Imam pri strankah nad 38.000 din raznih terjatev.« Res je bil Turner puščen na svobodo.

Živ ne more v grob

Oba obtoženca sta pred sodniki malega senata vse odkrito in prostodušno, nekako flegmatično priznala. Turner je samo še pristavil: »Težave so. Živ pa ne morem iti v grob!« K razpravi je Turner prišel prav eleganten. Na mizi pred senatom pa so bila razložena

razna corpora delicti. Turner si je bil nabavil elegantno večerno, črno obleko, lakaste čevlje in sploh fino perilo. Pravijo, da je hotel obiskovati razne plesne seje in večere in da se je zlasti veselil predpustnega rajanja. Sedaj bo rajal v zaporih.

Huda sodba. Iz dvorane v zapor

Po končanem dokaznem postopanju in drugih formalnostih se je senat posvetoval o sodbi in kazni. Turner je sprva še dokaj mirno poslušal tenor sodbe, ko pa je za sebe slisal tako hudo kazeno, je prebledel in s koleno klečnil. Bila sta obsojena:

Anton Turner na 2 leti in 6 mesecev ječe ter v izgubo častnih državljskih pravic za 4 leta. Njegov kompanjon Jevnikar pa na 10 mesecev strogega zapora ter v izgubo častnih pravic za 2 leti. Oškodovancem, tovarni Mergenthaler in čevljarjem imata plačati primerno odškodnino, tako tovarni še 14.000 din. Anton Turner mora zaradi visoke kazni in begosumnosti, kakor je sodišče sedaj odredilo, takoj nastopiti kazno. Ta rešitev senata je Turnerja silovito poparila. Predsednik Turnerju: »Ste razumeli? Takoj greste v zapor! Tukaj ostanete, se ne smete nikamor ganiti!« Turner je začel prositi: »Pustite me, gospod sodnik, samo za nekaj ur domov. Takoj pridem.« Predsednik: »Zaradi visoke kazni vas ne moremo pustiti domov.« In moral je odromati s paznikom v sodne zapore.

Preprečena velika avtobusna nesreča

Na Bledu stanujoči avtobusni šofer A. Kapus je 8. decembra lani okoli 5.24 peljal po močno zledeneli cesti Radovljica-Javornik-Jesenice potnike v Zirovnico. V avtobusu se je nahajalo 36 oseb in je bil avtobus do zadnjega kotička zaseden. Na kolesih ni bilo predpisanih verig, kakor to zahteva vožnja po zledenelih cestah. Nepreviden je bil tudi, ko se je blizal v Zirovnici železniškemu prehodu. Za ta prehod je dobro vedel. Kljub znakom železniškega čuvaja Zupaniča, ki je Kapusa pravočasno opozoril na bližajoči se brzovlak, ni hotel Kapus voza ustaviti in ga je pognal čez tir. Previdnosti železničarja Klinarja, ki je začel mahati proti brzovlaku št. 46, se je zahvaliti, da se je brzovlak le počasi minilo poprej ustavil. Drugače bi se bil zaletel v avtobus in bi bili gotovo vsi potniki postali žrtve neprevidne šoferjeve vožnje.

Pred kazenskim sodnikom-poeincem, g. Jožom Kokaljem, je bil Kapus obtožen prestopka zoper varnost javnega prometa in bil zaradi malomarne vožnje obsojen na 1 mesec zapora, to nepogočno življenje 36 potnikov je bilo v veliki nevarnosti, zato je kazen primerna.

Filmi

»Beli volk« (Kino Sloga). Pustolovski film, izdelan po romanu Jacka Londona, se je od predloge precej oddaljil, ker je tehnično toliko pomanjkljiv, da ne naniza napetih situacij v oni meri, kakor jih čitalec romana doživlja. Svoje mesto med filmi bi si »Beli volk« le brez teh pomanjkljivosti lahko ustvaril. Lov za zlato je prikazan bolj od strani in samo posredno, zaradi česar se osredotoči zanimanje gledalca na psa, ki je prav za prav glavni igralec. Tega najzvestejšega človekovega prijatelja imamo redkokdaj priliko videti tako zdresiranega in tako izvežbanega, kakor v tem filmu. Pes nastopa v vseh kritičnih položajih kot rešitelj, nekaj »deus ex machina«, ki edini privlačno vpliva na človeka. V mnogotem odtehta pomanjkljivosti filma.

Tragična smrt na železniški progi

Maribor, 22. februarja.

Snoči se je pripetila na železniški progi med Zidanim mostom in Rimskimi Toplicami tragična nesreča, ki je zahtevala življenje železniškega spretnika Franca Jančiča iz Maribora. Jančič se je peljal s tovarnim vlakom iz Zidanega mosta proti Mariboru. Na industrijskem tiru tovarne za podetnike v Gračnici pri Zidanem mostu so hoteli pustiti vagon lesa za tovarno. Ko se je vsak ustavil, je skočil Jančič dol da bi zadnji vagon odklopil. V tistem trenutku, ko je skočil z vagona, pa je pridrvel mimo osebni vlak iz Zidanega mosta. Ker je Jančič pri skoku na tla malo omahnil, se je nesrečno pagnil na sosednji tir in ko je v tistem hipu prihrumela mimo lokomotiva, ga je zadela z vso silo v glavo. Udarec mu je zdrobil lobanjo ter ga je vrzel pod tovarni vlak, kjer so ga našli tovariši. Truplo ponesrečenega železničarja, ki je bil star 51 let ter je bil spoštovan in priljubljen človek, so prepeljali v Maribor, kjer bo v četrtek popoldne pokopan.

Šmartno pri Litiji

80 letnico življenja je dne 16. jan. v krogu domače družine in 8 vnukov praznovala Florjana mama iz Male Kostrenice. Je vzorna krščanska žena in mati 11 otrok, katere je vkljub vsem težavam vzorno vzgojila. Na »Domoljub« je naročena že 50 let. Kljub častitljivi starosti je še vedno sveža, ter jo še sedaj vidimo vsako nedeljo na poti v cerkev. Želimo, da bi Bog naklonil tej vzorni materi še mnogo zdravih in zadovoljnih let!

V nedeljo, 27. febr., po prvi sv. maši bo v društveni dvorani predavanje o hranilnici in združnem poslovanju. Vsi vlagatelji in združni člani, pridite! Ne bo vam žal.

Morda še ne veste, da je naša knjižnica v Prosv. društvu dobila v jeseni 300 novih knjig, kar je za društvo izredna pridobitev. Prav vsaka družina bi morala brati naše knjige, saj se dobe za malenkostno odškodnino same krasne povesti za odrasle in otroke.

Dramatski odsek Prosv. društva vprizori na pustno nedeljo ob 8 popoldne Goldonijevo veseligo »Pri lepi krčmarici«. Vljudno vabil!

Pevsko okrožje »Litija« pa priredi v nedeljo, 6. marca ob 3 popoldne v domu v Šmartnem koncert v priložnost 100 letnice rojstva Ant. Foersterja, narodnih umetnih pesmi moškega, mešnega in ženskega zbora. Pridite!

Slovensko zdravniško društvo vabi vse gospe zdravnice, kakor tudi širšo javnost, na komemoracijo za pok. prof. dr. Serkom, ki se bo vršila dne 23. februarja ob 18 v zbornični dvorani univerze.

Razglas. Zaradi prekoračenja kreditov so po sklepu Upravnega odbora Javne borze dela v Ljubljani z dne 18. februarja 1938 ustavljeni vsi dodatni (izredni) obroki na redne podpore,

Senzacija!

Pri jutrišnji premieri vesele burke
Usodno sorodstvo
Stan Laurel in Oliver Hardy

pokažemo kot dodatek

Prvi plastični film v kinu Unionu!

Iz Laškega

Potres v možganih laških JNS-arjev! V zadnji izdaji Celjske »Nove dobe«, je napisal laški dopisnik tega lističa prav proti koncu svojih poročil tudi o potresu, ki ga je baže dopisnik slisal 16. II. t. l. Vendar pa ne pove dalje, da je potres v možganih laških JNS-arjev bil veliko huji, ko so zaznali, da se bodo v kratkem vršile volitve v združeni občini Laško-Marja Gradec in se kar nič neboje nehati majati zgornja nadstropja njihovih postav. Se vedno jim bobni po glavi potresi zadnjega časa, zato se boječe skrivajo in skušajo najti varnejšo streho, pod katero bi bili vsaj nekaj časa varni.

O, ti čas predpustni! Znani g. F., idejni in načelni izvrševalec dr. R. povelj, ki se je toliko trudil, da bi pridobil Laščane in Marija Gračane proti združitvi občin, je popolnoma iz sebe. Čujte, pred kratkim je vse društvene odbore vseh laških društev ob istem času, isti uri in v istem lokalni povabil na sejo, hoteč s tem dobiti vse zastopnike društev skupaj, da bi soglasno manifestirali za prižbo dr. Roša, kateri se je iz znanih razlogov pritožil proti združitvi občin. Vendar se mu nakana ni posrečila, ker se je le počelo število odbornikov raznih društev zbralo. Le eno društvo je bilo zastopano z večino odbornikov in takoj pričelo s sejo, kakor hitro so se ostali gospodje odborniki drugih društev odstranili iz lokala. Seja omenjenega društva je bila zelo kratka, ker je predsedujoči ugotovil (»Glej ga šmentac«), da ni nobenega dnevnega reda, sejo zaključil in se zahvalil za udeležbo. — Vendar so nekateri le hoteli, da se seja vrši, češ, da je na vabilu zadaj nalepljeno neko pismo omenjenega g. F. in naj bi se to, kar je zadaj, vzelo na dnevni red. Predsedujoči ni hotel razpravljati o tem, kar je bilo zadaj, pač pa mu sedaj priporočajo, da naj si omenjeni g. F. nalepi spredaj to, kar je zadaj, saj mu nihče ne bo zameril, če se našemi, ko je vendar vesel predpustni čas.

Širša seja krajev. organizacije JRZ Laško. V nedeljo, dne 20. februarja se je vršila seja krajev. org. JRZ za Laško, z dnevnim redom: predlog o sestavi kandidatne liste za občinske volitve v Laškem, katere se bodo vršile dne 27. marca t. l. Seji je prisostvovala tudi delegacija sedanjega občinskega odbora z g. Gerkmanom na čelu, ki je izjavil, da ni nobenega občinskega odbornika danes več v odboru občine Laško, ki bi bil proti združitvi občin. Po širši debati se je z navdušenjem vseh prisotnih sprejel predlog g. Lešnika, da naj bo nosilec liste sedanji župan bivše Marijagraške občine, g. Karel Hrstnik, za podžupana pa g. Ivan Deželak, pos. v Laškem. — Ne bomo opisovali vrlin obeh mož, saj že njihova imena jamčita za sijajno zmago 27. marca t. l. — Ta seja je pokazala, da vlada v naši organizaciji enodušnost in soglasje, pokazala pa tudi mladenič, ki so dvomili o vodstvu naše organizacije. Krivica je popravljena, katero so nam storili pred leti laški nemurji. Zato bodimo hvaležni našemu narodnemu voditelju, g. dr. Korošcu, ki vodi slovenski narod v sretnjšo bodočnost.

Avtomobilska nesreča pri Kranju

Včeraj se je vračala z avtomobilom v zgodnjih jutranjih urah vesela družba iz Kranja v Ljubljano. Na ovinku, kjer zavije cesta na gaštski klanec, ni šofer prav zavozil in je z velikim sunkom zadel v kostanj. Pri karambolu se je močno poškodoval prednji del avtomobila, razbile so se tudi šipe, katere drobci so nekaj potnikov ranili. O nesreči je bil takoj obveščen stražnik, ki je spravil ponesrečene b' kranjskemu zdravniku g. dr. Novoseljskemu. Zdravnik je ugotovil, da ni nihče težje poškodovan, zato jim je le rane obvezal, kakor so se podali k počitku v neki kranjski hotel. Pokvarjen avtomobil so šele jutraj spravili s kraja nesreče. Nesrečo je zakrivil šofer, ker je bil pijan.

4 leta za umor svaka

Maribor, 22. februarja.

Danes se je vršila pred malim senatom okrožnega sodišča v Mariboru — kakor je »Slov. dom« že poročal — razprava proti 22 letnemu viničarskemu sinu Alojziju Kovaciču iz Cogetincev. Kovacič je dne 23. decembra lani doma na furežu zaklal svojega svaka Antona Šafarčiča. Zadel ga je s tremi zabadljivci v srce ter ga na mestu usmrtil. Mladi Kovacič se je pred sodniki zagovarjal s silobranom, obsojen pa je bil na 4 leta in 1 mesec robije ter na 3 leta izgube častnih pravic.

Zadnja pot Milke Gorupove in Staneta Dolničarja

Maribor, 22. februarja.

Danes dopoldne je bil pogreb tragično umrle magistralne uradnice Milke Gorupove in njenega tovariša Staneta Dolničarja iz Ljubljane, ki ga je zadela enaka strašna usoda. Kako silno je med Mariborčani odjeknila žalostna smrt dveh mladih ljudi, v najlepšem cvetu mladosti, je pričala ogromna množica ljudi, ki je oba spremila na njuni zadnji, žalostni poti. Na pokopališču se je zbralo okoli 5000 ljudi, kakor že dolgo ne pri kakem pogrebu.

Med pogrebci je bil zastopnik mestnega župana magistratni ravnatelj Rodošek, celotno uradništvo mestnega poglavarstva, godba mariborske gasilske čete in pevi magistratni uradniki in člani Glasbene Matice, katere zvesta članica je bila pokojna Gorupova.

Pred mestno mrtvašnico je trupli blagoslovil župnik P. Valerijan ob asistenci, kakor se je razvil veličasten sprevod na franciskansko pokopališče, kjer so rakvi obeh nesrečnih žrtv položili zemlji v naročje. Po blagoslovi obeh grobov in opravljenih molitvah, je pokojni Mili v slovo spregovoril njen uradni predstojnik, ravnatelj mestnega socialno političnega urada Fr. Brandtner, pevi, pokojničinini tovariši, so zapeli »Spomladi vse se veseli«, gasilska godba pa zaigrala koračnico. — Naj mladi žrtvi počivata v miru, žalujočim sorodnikom pa naše iskreno sožalje!

200 letnica rojstva izumitelja žilotine

Žilotina - krvavi madež Francije

29. marca bodo letos praznovali v Parizu svojevrstno obletnico. Tedaj bo preteklo ravno dve sto let, odkar se je na Francoskem rodil mož, ki je po njem dobilo ime morilno orožje, ki je tako strahotno opraljo svoj krvavi posel, posebno v času francoske revolucije. To znamenito morilno orožje, ki je s krvjo napisalo marsikak kos francoske zgodovine, se je imenovalo guillotine (izg. žilotina), po dr. Guillotine-u, ki je bil rojen 29. marca 1788. Ta mož je bil tudi francoski poslanec. Leta 1789 se mu je v zbornici narodnih zastopnikov posrečilo, da je prodrl s tem svojim predlogom, da se na Francoskem vpelje od tedaj naprej novo »bolj človeško« morilno orožje. Prej so na Francoskem imeli navado, da so različne zločince ali obešali ali pa z mečem obglavljali. Ker krvniki niso bili bogve kaj večji v tem poslu, se je dostikrat zgodilo, da je obsojenec moral trpeti strahotne muke, predno je umrl. Na moriščih so se prej odigravali grozotni prizori, pravo nečloveško mesarjenje obsojencev. Ko je dr. Guillotine pred drugimi visokimi francoskimi zastopniki zagovarjal svoj predlog, da je treba iz človekoljubnih razlogov vpeljati novo morilno orožje, je omenjal tudi primer, da je Mariji Stuartovi odletela glava šele po drugem udarcu, vojvodi Monmouthskemu pri četrtim, ko pa so morili nekega de Thoua, pa je krvnik moral zamahniti sedemkrat. Žilotina naj bi odpravila takšno mesarjenje.

Iz „louisette“ - „guillotine“

Novo morilno orožje prav za prav ni bilo izključno izum Guillotinea, pač pa je z vso vnemo pri njem sodeloval neki njegov pomočnik po imenu Louis. Orožje se je zato sprva imenovalo po tem pomočniku »louisette«. Preskusili so to luiseto seveda najprej na živalih. Se predno so jo preskusili na ljudeh, je dr. Louis umrl. Po njegovi smrti pa se je z vso vnemo zavzel za ta morilni stroj spet dr. Guillotine in po pariških ulicah so že prenehali govoriti o »louisetti«, pač so jo prekrstili v »guillotine«. Prva usmrtitev z žilotino je bila 21. avgusta 1793. Usmrtili so tedaj nekega Davida Colenota, ki so ga obsodili kot sovražnika francoskega naroda. Njegovo ime stoji na vrhu spiska, v katerem so vpisani vsi tisti, ki jih je žilotina spravila na drugi svet. Že takoj v dobrem prvem letu je padlo nad 2.600 glav pod žilotino.

„Mehanična britev“, „vdovica“ itd.

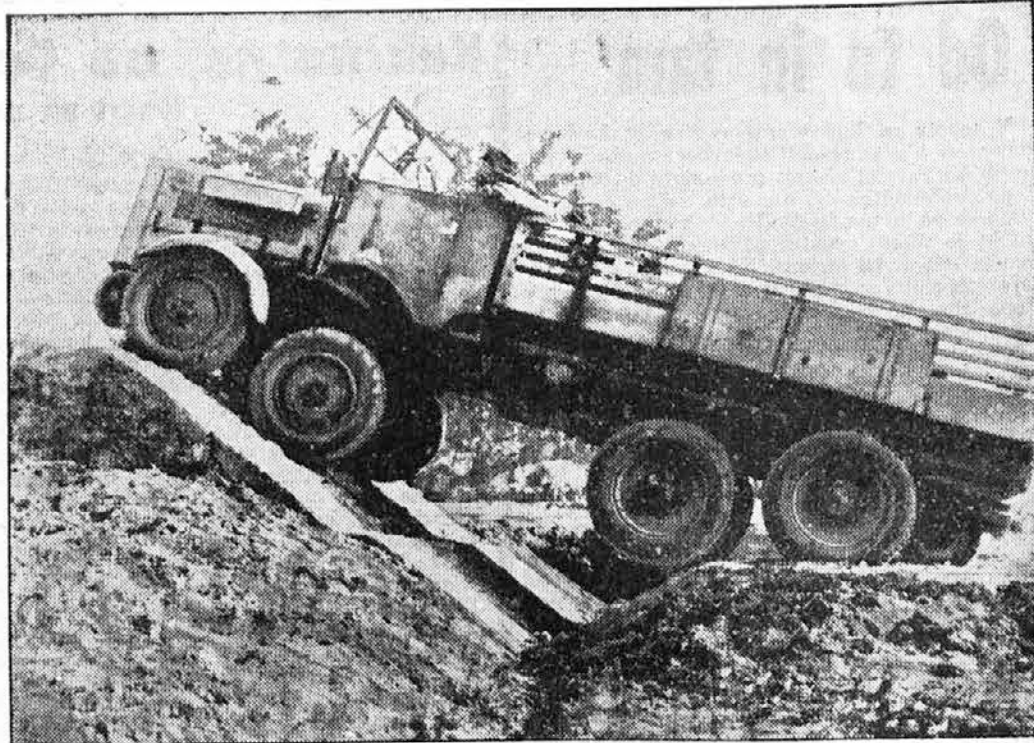
Francoska aristokracija in sploh ljudje višjega stanu so se tudi trudili, kakšno novo ime bi si izmislili za žilotino. Prav različna imena so ji dali,

kakor »mlin molka«, »mehanična britev«, »vdovica« in podobno. Na neki pariški plemiški pojedini so prinesli na mizo majhne žilotine za zadnjo jed. To so bile nekakšne majhne lutke, ki so predstavljale znane francoske revolucionarje. In te so pri pojedini obglavljali, da se je pretakala po mizi neka rdeča tekočina, ki naj bi pomenila kri. In to »kri« je visoka gospoda lovila v svilene robce.

Še sam Guillotine se je komaj rešil

Nihče pa baže ni bil nad uporabo žilotine, ki je tako pogosto pela posebno v času revolucije, bolj razočaran kot dr. Guillotine sam. On je preje sanjal o tem, kako bi izumil neko orožje, ki bi sicer služilo za usmrtitev ljudi, vendar bi bilo mnogo bolj »človeško«, kot je bilo vsako prejšnje. Bolelo ga je, da je bil ravno on tisti, ki je izumil tako uspešno orožje in ga dal krivolokom francoske revolucije. Že je začel delati na to, da se požejejo z oblasti prešerni krivolochi mogotci. Prišli pa so mu brž na sled in ga pahnili v ječo. Prav malo je manjkalo, da ni sam umrl pod svojim lastnim orožjem. Rešil ga je samo padec Robespierrea. Pravijo, da je dr. Guillotine od žalosti nad strašnim početjem svojega izuma umrl. Ime »žilotina« pa je ostalo.

V Parizu so menda iz sramu pred tem žalostnim poglavjem francoske zgodovine tudi skušali zabrisati vsak spomin na ono žalostno dobo revolucije. Prekrstili so vse ulice in trge, ki bi spominjali na krvavo dobo konec 18. stoletja. Tudi žilo-

Nič več ni nemogočega! Avtomobil, ki premaga strmino 42 stopinj. — Slika ga kaže, kako se vzpenja preko 1.60 m visokega nasipa.

lina se je iz javnosti umaknila za trdne zidove francoskih ječ in je postala čisto nepolitično orožje...

Otok samih izbornih šahistov

Čudna simultanka: 47 porazov, 3 neodločene igre in - nobene zmage!

Mal otočič Grimsey, ki leži severno od Islanda, se mora za svoje blagostanje v precejšnji meri zahvaliti »dolarskemu blagoslovu«, ki se je nekoč, pred davnimi leti nepričakovano razlil po tej deželi in so ga bili deležni vsi prebivalci tega otočiča, kmetje, ribiči in ptičarji.

Po vsej Islandiji je znana zgodba nekega Amerikanca, ki je neprostovoljno in po naključju zašel na ta otok, in ki je bil med drugim tudi zelo navdušen šahist. Na otok Grimsey je ta Amerikanec prišel davno prej, predno so tu poznali kakšno moderno brezžično postajo, kakršna danes veže ta severni otočič z ostalim svetom. Ta ameriški popotnik je na

svoje veliko presenečenje opazil na Grimseyu, da se tu vse, veliko in malo, moško in žensko, z veliko vnemo in veseljem bavi s šahom. Zato je Amerikanec, ki se je smatral vsaj za nadpovprečnega šahista, sklenil porabiti to priliko za to, da odigra s temi severnjaki šahovsko simultanko, v kateri bi se boril s 50 kmeti in ribiči. Najbrže je mislil, da bo s temi igralci hitro opravil in da jih bo pospravil kakor za malco. Bolj debelo pa je gledal po dolgem srditem boju z njimi, ko je moral na žalost ugotoviti, da od 50 iger ni niti ene mogel dobiti. Izgubil jih je namreč kar 47, 3 pa so se končale z neodločenim izidom. Na drugi strani pa je bil kot pravi šahist tudi neizrečeno vesel, da je bil ravno on tisti, ki je odkril na daljnem severu tako močne šahiste. Toliko je bil na to ponosen, da je vse svoje veliko premoženje, ki ga je imel Ameriki, razdeljal med islandske ribiče in kmet.

Na vsem severu so ribiči iz Grimseya najboljši šahisti. Predno se otroci nauče brati in pisati, se že poskušajo tudi na deski 64-ih belih in črnih polj. Ob zimskih večerih ti ribiči sploh ne delajo drugega, ko igrajo šah. Z velikim veseljem so se oprijeli te krajeve igre tudi ženske in nimajo prav nič časa, da bi klepetale in opravljale, kakor je to drugod navada. V vsem hočejo biti enake moškim. Kaj je prav za prav vzrok, da ti ljudje tako radi in tako izborno igrajo šah, je pač težko reči. Nekateri mislijo, da je vzrok temu podnebje ali mirna samotnost teh otokov, ki ima za posledico, da ljudje bolj zdravo in ostro mislijo.

100.000 din za lutko

Bogata Amerikanka se je pripeljala s svojo malo hčerkeco v London. Tu pa je otrok nekaj zbolel. Neke noči, ko radi vročine deklica ni mogla spati in se je nemirno premetavala po postelji, je padla njena »punčka« na tla in se razbila. Deklica je bila vsa iz sebe, bolezen se je slabšala in pretila otroka pobrati. Tedaj je mati telefonirala v New York in nujno poklicala neko »zdravnico lutke«, ki naj bi popravila razbito lutko. »Zdravnica« je prišla, svoje delo izvrstno opravila; otrok se je potolažil in kmalu začel okrevati.

Da je razvajeni otrok dobil nazaj prav svojo lutko, ko bi jo lahko kupili drugo, je mati rade volje plačala 100.000 din za vožnjo »zdravnice« iz Amerike v Anglijo in za njeno delo ter nagrado.

Vsa vas bo nastopila na odru

Odbor za prirejanje pasijonskih iger v Oberammergau-u je v sporazumu s tamkajšnjim občinskim zastopstvom sklenil, da bodo prihodnje pasijonske igre v tem kraju leta 1940. Režiser bo spet isti, kot je bil pri prejšnjih igrah, in sicer Johann Lang. Kdo bo vse na teh igrah nastopil, bodo določili šele jeseni leta 1939. Nekako pol leta pred začetkom pasijonskih iger bodo morali spet vsi moški prebivalci Oberammergaua pustiti rasti brado in lase, ker predpisi, ki veljajo za te igre, prepovedujejo uporabo lasulj.

Oberammergau ima okoli 2.600 prebivalcev. Za pasijonske igre je treba 1.200 igralcev in bi že tako pri teh igrah sodelovala skoro polovica vasi. Če pa upoštevamo še to, da predpisi prepovedujejo tudi, da bi nastopale poročene ženske, pa tudi dekleta, ki so stare več kot 35 let, za nastop v zboru pa 28 let, potem je jasno, da pasijonske igre v Oberammergau stavlajo na vso vas zelo velike zahteve in to tembolj, ker mora biti vsaka vloga dvakrat zasedena.

Radio

Programi Radio Ljubljana

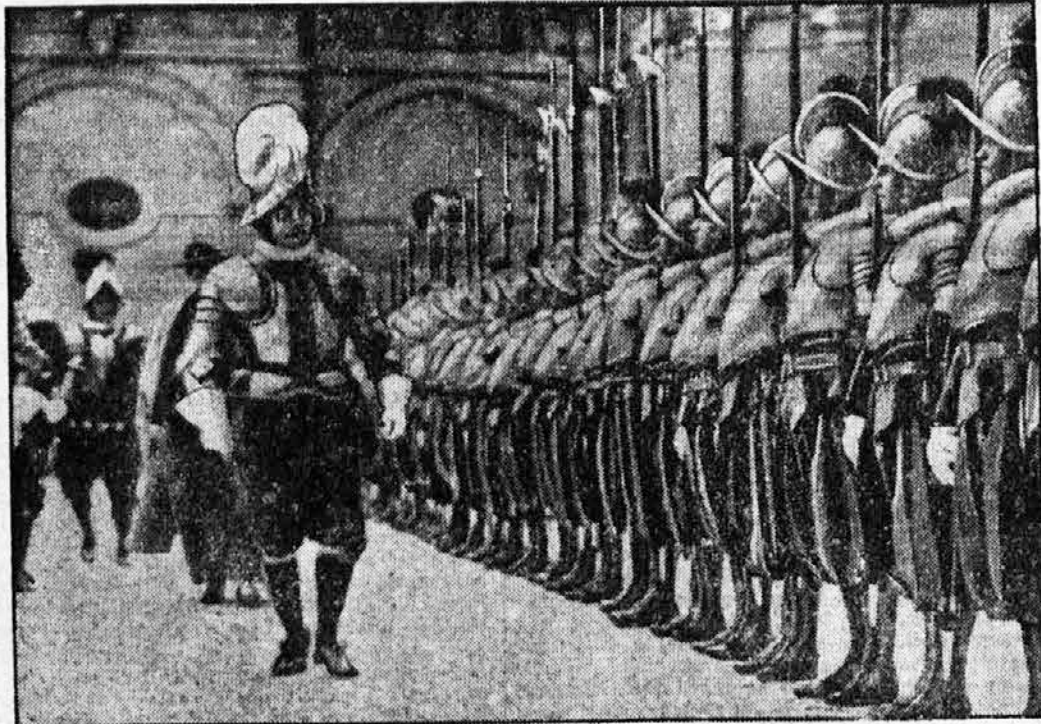
Notranjska v nacionalni uri

Današnja nacionalna ura je posvečena enemu najlepših kočkov slovenske zemlje, namreč Notranjski. Ob 19.30 predava v ljubljanski radijski postaji urednik »Slovenca« g. Ciril Kočevar »O naravnih lepotah Notranjske«. Vabimo vse radijske poslušalce, da drevi slede zanimiva izvajanja.

Sreda, 23. febr.: 12 Zivalski karneval (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 Slovenski šramel kvartet — 14 Napovedi — 18 Mladinska ura: Opazuj in poslušaj (g. prof. Miroslav Adlešič) — 18.20 Udo-vičeva in Laušetova pojeta (plošče) — 18.40 Pomen socialnih pogojev za izseljence (g. Jože Rozman) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura — 19.50 Uvod v prenos —

Drugi programi

Sreda, 23. februarja; Belgrad: 20 Vok. konc. 20.30 Zagreb: 21.30 Nar. pesmi, 22.20 Plesna gl. — Zagreb: 23 Plošče, 20.30 Ljubljana, 22.20 Plesna gl. — Dunaj: 19.25 Simf. konc., 21.50 Ork. konc. — Budimpešta: 19.30 Mascagnijeva opera »Cavalleria rusticana«, 23.10 Plesna glasba — Rim-Bari: 17.15 Flauta, 21 Opera »Tribiči bliserava« — Praga: 19.30 Opera »Skřivnost«, 22.35 Postra glasba — Varšava: 21 Chopinova skladba — Sofija: 20.45 Opera »Faust« — Königsberg: 19.10 Veliki orkester, 21.30 Schubertove in Brahmsove sonate — Monakovo: 19.10 Zabavni koncert — Strassbourg: 21.30 Simfonični koncert.

Vatikanska garda Švicarjev, ki so zadnjič zagrozili s stavko, če stopi v veljavo nova določba, da bodo morali služiti za popolno pokojnino 45 let.

ROBERT LORD

17

POD ČRNO KRINKO

Betty in Ed v baru.

»Oh, Ed, meni je ta film tako ugajal! Pa — tudi drugače je bilo lepo v kinu,« je dejala Betty, malce dvignila svojo roko in jo bolj natančno ogledovala.

»Veste, gospodična, moški nikdar ne kažejo ljubezni tako, kakor sva videla v filmu. Moški nikdar ne gleda dekletu v oči in mu pri tem pripoveduje, da ima oči ko zvezde!... To je neumnost!«

»No, kako bi pa ti povedal komu, da ga imaš rad, Ed? Daj, povej...«

Betty glas je rahlo zadrževal... Tisti »ti« je še prav posebno poudarila. V tej besedici je bilo toliko toplote. Poleg nje je bučal bar. Natakari so tekali na vse strani. Ljudje so prihajali in odhajali. Toda, zdelo se je, kakor da Betty in Ed vsega tega ne opazata. Sedela sta za mizico in se pogovarjala vedno bolj potihno in resno. Betty je svoje nemirne roke dala na mizo, Ed pa je srkal sladoled kakor iz zadrege... Sempatja sta za nekaj trenutkov oba utihnili.

»No, Ed, kako bi ti komu povedal, da ga imaš rad?« je ponovila Betty.

»Jaz bi... no, na primer, prosil bi dekle, naj gre z menoj plesat. Ali pa bi jo povabil s seboj v kino. Po predstavi bi... no potem šla skupaj na večerjo... ali na sladoled...«

»Ali pa bi šla skupaj v gostilno pit,« ga je prekinila Betty. »O, tega pa ne! Z dekletom, ki bi ga imel rad, ne bi nikdar pijačeval...«

»No, kaj bi pa potem naredil?«

»Hm... no, v nekem trenutku, mislim, bi jo... prijel za roko...«

»Morda takole?« ga je vprašala Betty in položila svojo roko v Edovo. In roka se je v roki ujela...

»No, pa potem?«

»Potem bi ji pa čisto od blizu in čisto potihno zašepetal: Betty... tako zelo te imam rad...«

»Dalje, dalje... Ed...«

»Betty, ali hočeš biti moja žena?« Betty...

»Oprostite, gospod Ed Jackson, samo trenutek...«

Betty je postala nekam resna. S komolci se je naslonila na mizo, pritisnila kazalec na čelo in tako razmišljala nekaj sekund... Nato pa je bušnila v zdrav smeh.

»Mislim, da hočem. Ravno kar sem dobro premislila in se odločila, da bi hotela postati tvoja žena!«

»Draga moja Betty!« je ves srečen spregovoril Ed in ji od daleč poljubil roko.

»Še sladoleda, prosim?« je pretrgal to svečano razpoloženje natakari.

»Prinesite, karkoli si poželi moja zaročenka...«

»Pojdiva Betty! Preveč sem srečen, da bi mogel še ostati

v tem zakajenem prostoru. Grev malo na sprehod, potem pa domov...«

Počasi sta hodila po ulici. Betty se je prijala Eda pod roko in vsa srečna govorila, kako bo oče presenečen. In kaj bosta rekla Ruth in Frank. Kje bosta kupila to in ono stvar za poroko, kje bosta stanovala in podobno. Oče Grogan ima nekaj denarja, in bi lahko kupila hišico. Se eno na Bowery Hillsu. Tudi Ed že si je prihranil nekaj. Kako bo vse lepo...

Ulica je bila že precej prazna, ko sta šla proti domu. Ko sta bila pri drogeriji »Jones«, ju je nenadoma spet srečala Pearl Danversova. Bila je zelo elegantno oblečena, naličena pa tako, kakor da bi bila ravno prišla z odra. Z zadovoljnim nasmeškom se je ozrla na Eda in srečna zaročenca ustavila, kakor da bi bilo to čisto samo ob sebi umevo...

»Halo! Ed! Zakaj mi nisi telefoniral? Hrepenela sem po tebi...«

Edu je bilo to novo srečanje silno neprijetno. Da je moral ravno danes srečavati to nesrečno Pearl Danversovo.

»Halo, Pearl, naš telefon je pokvarjen...«

»Oh, dragi moj, saj bi bil lahko prišel malo k meni. Na mojem divanu ti tako ugaja...«

»Veš, Pearl, moji nevesti ne bi bilo všeč, če bi hodil k tebi...«

Ko se je Pearl pokazala pred njima, je Betty naglo spustila Eda, šla nekaj korakov naprej in počakala. Malo čudno se ji je vseeno zdelo to srečanje.

»Lepo je to! No, Ed, kar pojdi malo z njo, saj vidiš, da se že jezi...«

»Pearl, pusti me... Kar je bilo, je bilo. Saj so še ljudje v našem mestu, ki imajo denarja dovolj! Upam, da se zadnjikrat vidiva!«

»No, Eduška, kar malo grob si postal... Le pojdi. Poslala ti bom tudi tiste svilene blazine, na katerih si pri meni tako rad sedel...«

»Ne potrebujem jih. Poslji jih v dom za izgubljena dekleta,« je jezno odvrnil Ed in hitro stopil k Betty. Ta razgovor je poslušal tudi Jones, lastnik drogerije, ki je stal malo proč odtod. Stopil je k Pearl in jo vprašal zaničljivo:

»Pa te vendar ni hotel ta človek še žaliti?!«